

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕКВІЗИЦІЇ РУХОМИХ РЕЧЕЙ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Чаплик І.Д.,

*аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ,
суддя Львівського окружного адміністративного суду
ORCID: 0000-0003-2470-1461
chaplyknaika@ukr.net*

Чаплик І.Д. Проблеми правового регулювання реквізиції рухомих речей за законодавством України.

В умовах боротьби Української Держави проти збройної агресії російської федерації та захисту основоположних цінностей на Європейському континенті важливого значення набувають питання ефективного регулювання приватних відносин, зокрема у зв'язку із припиненням права приватної власності фізичних та юридичних осіб на належне їм майно. Відповідно до ст. 41 Конституції України, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, а право приватної власності є непорушним. Поряд з тим, з метою суспільної необхідності, забезпечення безпеки держави, публічних інтересів може виникати потреба вилучення чи примусового відчуження майна, зокрема, рухомих речей, які належать учасникам цивільних відносин. У такому разі питання належного правового регулювання цих відносин та забезпечення ефективного механізму його дії набувають особливого значення, що підтверджує актуальність цієї проблематики.

Цивільний кодекс України вказує, що рухомими речами є речі, які можна вільно переміщувати у просторі. Також, законодавець визначає реквізицію як одну з підстав припинення права власності на майно, а у ст. 353 Цивільного кодексу України деталізує, що така підстава може бути застосована в умовах надзвичайного або воєнного стану з наступним повним відшкодуванням його вартості, а у разі стихійного лиха, аварії, епідемії епізоотії та за інших надзвичайних обставин з метою суспільної необхідності з попереднім і повним відшкодуванням його вартості.

У випадку порушення прав власника майна під час процедури примусового відчуження майна, останній (власник майна) має право на судовий захист і власник реквізованого майна має право оскаржити оцінку, за якою була відшкодована вартість реквізованого майна. В умовах воєнного стану, відповідні положення мають бути законодавчо деталізовані, а права осіб, у яких реквізується майно, нормативно регламентовані. У той же час, право власника реквізованого чи іншим чином примусово відчуженого майна під час дії воєнного стану на оскарження оцінки, за якою була відшкодована вартість реквізованого майна, видається ефективним способом захисту його правомірних інтересів.

Ключові слова: майно, річ, рухомі речі, транспортні засоби, право власності, припинення права власності, реквізиція.

Chaplyk I. Problems of legal regulation of the requisition of movable things according to the legislation of Ukraine.

In the conditions of the struggle of the Ukrainian State against the armed aggression of the Russian Federation and the protection of fundamental values on the European continent, the issues of effective regulation of private relations have become important, in particular in connection with the termination of the right of private ownership of physical and legal entities to their property. According to Art. 41 of the Constitution of Ukraine, no one can be unlawfully deprived of the right to property, and the right to private property is inviolable. At the same time, for the purpose of social necessity, ensuring the security of the state, public interests, there may be a need to seize or forcibly alienate property, in particular, movable things belonging to participants in civil relations. In this case, the issues of proper legal regulation of these relations

and ensuring an effective mechanism of its action have acquired special importance, which confirms the relevance of these problems.

The Civil Code of Ukraine has indicated that movable things are things that can be freely moved in space. Also, the legislator has defined the requisition as one of the grounds for terminating property ownership, and in Art. 353 of the Civil Code of Ukraine has detailed that such a basis can be applied in conditions of a state of emergency or war with subsequent full reimbursement of its cost, and in the event of a natural disaster, accident, epizootic epidemic and other extraordinary circumstances for the purpose of public necessity with preliminary and full reimbursement of cost.

In case of violation of the property owner's rights during the procedure of forced alienation of property, the latter (property owner) has the right to legal protection and the owner of the requisitioned property has the right to appeal the assessment based on which the value of the requisitioned property was reimbursed. In the conditions of martial period, the relevant provisions must be detailed, and the rights of persons whose property is requisitioned must be regulated by law. At the same time, the right of the owner of requisitioned or otherwise compulsorily expropriated property during martial period to appeal the assessment, according to which the value of the requisitioned property was reimbursed, appears to be an effective way of protecting his legitimate interests.

Key words: property, thing, movable property, vehicles, ownership, termination of ownership, requisition.

Постановка проблеми. В умовах боротьби Української Держави проти збройної агресії російської федерації та захисту основоположних цінностей на Європейському континенті важливого значення набувають питання ефективного регулювання приватних відносин, зокрема у зв'язку із припиненням права приватної власності фізичних та юридичних осіб на належне їм майно. Відповідно до ст. 41 Конституції України, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, а право приватної власності є непорушним [1]. Поряд з тим, з метою суспільної необхідності, забезпечення безпеки держави, публічних інтересів може виникати потреба вилучення чи примусового відчуження майна, зокрема, рухомих речей, які належить учасникам цивільних відносин. У такому разі питання належного правового регулювання цих відносин та забезпечення ефективного механізму його дії набувають особливого значення, що підтверджує актуальність цієї проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання реквізиції за законодавством України були предметом досліджень багатьох учених, серед яких: А.Б. Гриняк, В.М. Коссак, В.О. Кучер, Р.А. Майданик, Н.С. Кузнєцова, Р.А. Майданик, С.О. Сліпченко та ін. Незважаючи на це, практика сьогодення доводить доцільність подальшого вивчення цієї проблематики.

Метою цієї наукової статті є здійснення теоретичного аналізу правового регулювання реквізиції рухомого майна за законодавством України та виокремлення існуючих проблем правозастосування.

Виклад основного матеріалу. З 24 лютого громадяни України живуть в новій реальності, яка продиктована військовою агресією російської федерації. В цих умовах розширилися повноваження Держави для забезпечення негайних оборонних потреб. Для цих цілей може бути реквізоване нерухоме майно (квартири, будинки, земельні ділянки тощо), авто та інші транспортні засоби, індивідуально визначене майно. При цьому, не мають відчужуватися гроші, продукти харчування тощо [2].

Непорушність права власності не є абсолютною; чинним законодавством передбачається можливість відступу від принципу непорушності права власності, а особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом [3]. Право власності передбачає рівність і однакові можливості всіх його суб'єктів, тобто всі власники, в тому числі і держава, є рівноправними і незалежними у здійсненні правоможностей власності. Звідси право публічної власності реалізується у публічній сфері, в тому числі і державою по відношенню до публічної власності, вираженої у формі державної власності через здійснення правоможностей публічними власниками [4, с. 152]. При цьому, як слушно зауважила, Н.С. Кузнєцова, свобода розсуду власника при реалізації належного йому права власності не може бути безмежною – її межі визначаються загальними правилами, встановленими ст. 13 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) України для здійснення суб'єктивних цивільних прав, зокрема, особа зобов'язана утриматися від дій, які могли б порушити права інших осіб, заподіяти шкоду навколишньому середовищу або культурній спадщині [5, с. 6].

А.Б. Гриняк зауважив, що аналіз закріплених у ст. 353 ЦК України положень дозволяє виокремити два різновиди реквізиції: реквізицію у разі стихійного лиха, аварії, епідемії, епізоотії та за інших надзвичайних обставин; реквізицію в умовах воєнного або надзвичайного стану [6, с. 23].

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015, в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військово командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених Указом Президента України про введення воєнного стану, примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка [7]. Усі вказані дії охоплюються заходами правового режиму воєнного стану. При цьому, у даному законодавчому акті поняття «вилучення» трактується доволі широко, і застосовується як для позначення процедури примусового припинення права власності на майно у відповідних осіб, так і для позначення заходів з метою припинення неправомірної поведінки певних суб'єктів («у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання...»).

Крім цього, відповідно до п. 47 ч. 2 ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015, військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження із прийняття рішень про внесення пропозиції до Ради національної безпеки і оборони України, погодженої обласною військовою адміністрацією, щодо здійснення примусового відчуження або вилучення рухомого майна, що використовується чи може використовуватися для забезпечення діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу України і щодо якого існує ризик переривання його функціонування у зв'язку з перебуванням такого майна на території адміністративно-територіальної одиниці України, щодо якої існує загроза її тимчасової окупації та межі якої розташовані на відстані не більше 30 кілометрів від району ведення воєнних (бойових) дій або від тимчасово окупованої території [7].

Серед заходів правового режиму надзвичайного стану, що запроваджуються в умовах надзвичайного стану згідно із п. 6 ч. 1 ст. 16 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» № 1550-III від 16.03.2000 також передбачено примусове вилучення або відчуження у фізичних та юридичних осіб [8].

Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» № 4765-VI від 17.05.2012 [9] також передбачено можливість примусового відчуження та примусового вилучення як нерухомого, так і рухомого майна.

ЦК України визначає у ч. 2 ст. 181, що рухомими речами є речі, які можна вільно переміщувати у просторі [10]. У п. 9 ч. 1 ст. 346 ЦК України законодавець визначає реєстрацію як одну з підстав припинення права власності на майно, а у ст. 353 ЦК України деталізує, що така підстава може бути застосована в умовах надзвичайного або воєнного стану з наступним повним відшкодуванням його вартості, а у разі стихійного лиха, аварії, епідемії епізоотії та за інших надзвичайних обставин з метою суспільної необхідності з попереднім і повним відшкодуванням його вартості.

Відповідно до ч. 1 ст. 190 ЦК України, майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. З огляду на вищевикладене, безумовно мають існувати певні особливості реєстрації різного виду майна. Зокрема, абз. 2 ч. 3 ст. 12 ЦК України, згідно з яким відмова від права власності на транспортні засоби, тварин, нерухомі речі здійснюється у порядку, встановленому актами цивільного законодавства, дозволяє зробити висновок про те, що законодавець застосовує відмінні підходи до регулювання припинення права власності на перелічені об'єкти цивільних правовідносин [10]. Такі підходи зумовлюватимуть і особливості порядку реєстрації вказаних об'єктів.

Зокрема, варто згадати, що тварини є особливим об'єктом цивільних прав. На них поширюється правовий режим речі, крім випадків, встановлених законом. Тварини, занесені до Червоної книги України, можуть бути предметом цивільного обороту лише у випадках та порядку, встановлених законом [10]. У юридичних наукових джерелах зустрічаємо біоцентристську концепцію трактування тварин, прибічники якої переконують, що тварина з правового погляду не має трактуватися як річ [11, с. 67] та її антипод – антропоцентристську концепцію про тварину як власне річ [12, с. 70-71].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» № 3447-IV від 21.02.2006, тварини – біологічні об'єкти, що відносяться до фауни: сільськогосподарські, домашні,

дикі, у тому числі домашня і дика птиця, хутрові, лабораторні, зоопаркові, циркові [13]. Зважаючи на відсутність нормативних обмежень, варто погодитися з твердженням А. Б. Гриняка про можливість примусового відчуження тварин в умовах воєнного стану для потреб держави [6, с. 27]. При цьому, щодо тварин які, з урахуванням чинного законодавства України, не можуть бути предметом цивільного обороту, то такі підлягають не реквізиції, а вилученню із володіння відповідних осіб.

Окрім цього, спеціальний правовий режим передбачений для примусового вилучення для державних потреб такого виду рухомого майна як транспортні засоби. У зв'язку з цим доцільно звернути увагу на Постанову Кабінету Міністрів України № 1921 від 28.12.2000 «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок» [14]. Це Положення встановлює порядок виконання військово-транспортних обов'язків для забезпечення потреб Збройних Сил, інших законноутворених військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Держспецзв'язку та Адміністрації Держспецтрансзв'язку, що використовують в особливий період транспортні засоби та техніку різних типів і марок вітчизняного та закордонного виробництва, повертають та відшкодовують пошкодження транспортних засобів та техніки, заподіяні участю в мобілізації після демобілізації.

До майнових публічно-правових відносин цивільне законодавство застосовують лише в разі, якщо така можливість прямо передбачена законом [15, с. 20-21]. Як слушно зауважив В.О. Кучер, навіть при реквізиції власник має право звернутися до суду для визначення розміру компенсації, що є умовою дотримання інтересів власника [3].

У літературі зазначають, що з норм законодавства випливають чотири обов'язкові умови для реквізиції майна: 1) відчуження майна приватних осіб може здійснюватися виключно на оплатній основі, з попереднім або наступним відшкодуванням його вартості. Безоплатне вилучення стосується лише майна державної власності; 2) рішення може прийматися виключно вищим командуванням Збройних Сил України або окремо визначених їх підрозділів та за погодженням з державною адміністрацією. Без погодження допускається ухвалення рішення лише у місцях бойового зіткнення (начальник патруля, старший вартовий, командир загону територіальної оборони тощо не наділені таким правом); 3) реквізиція здійснюється з чітким документальним оформленням правочину. Момент вилучення засвідчується підписанням акта встановленого зразка, із зазначенням підстав, ознак майна, розміру виплаченої компенсації тощо; 4) перед відчуженням здійснюється оцінка ринкової вартості майна, оригінал висновку про яку надається власнику. Розмір оцінки може бути оскаржено в суді (так, наміри осіб з вилучення транспортного засобу з порушенням однієї з 4-х умов є незаконними) [16].

Незважаючи на вищевикладене, у період воєнного стану в Україні непоодинокими є випадки оскарження процедури реквізиції рухомого майна. Так, у провадженні Тернопільського окружного адміністративного суду перебувала справа за позовом О_1 до Департаменту патрульної поліції в особі Управління патрульної поліції в Рівненській області про визнання дій Відповідача щодо утримання транспортного засобу Позивача протиправними та про зобов'язання Відповідача безоплатно повернути транспортний засіб Позивачу. Позивач позовні вимоги обґрунтував тим, що відчуження майна в умовах воєнного стану допустиме у виняткових випадках, за попереднім рішенням уповноважених органів, на платній основі, та правильним документальним оформленням. Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд зазначив, що законодавство, яке регламентує порядок вилучення майна власника в умовах воєнного стану, чітко окреслює декілька важливих висновків для цієї справи та, серед іншого, підкреслив, що: 1) «примусове відчуження майна» та «вилучення майна», це різні правові категорії; 2) примусове відчуження майна здійснюється із обов'язковим документальним оформленням, із складанням акту примусового відчуження або вилучення майна (такий акт, є двостороннім правочином, тобто погодженою дією двох сторін, що спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Тобто, акт в даному правовідношенні виступає формою фіксації домовленостей. У разі примусового відчуження майна до акту додається документ, що містить висновок про вартість майна на дату його оцінки, яка проводилася у зв'язку з прийняттям рішення про його примусове відчуження); 3) реквізиція – це форма примусового відчуження у власника в умовах воєнного стану на умовах попереднього і повного відшкодування власнику майна його вартості. Реквізиція, є правочином, в якому фіксуються домовленості між власником майна та представниками військового командування, обов'язковою частиною яких, є оцінка вартості реквізованого майна; 4) у випадку порушення прав власника майна під час процедури примусового відчуження майна, останній (власник майна) має право на судовий захист. Власник реквізованого майна має право оскаржити оцінку, за якою була відшкодована вартість реквізованого майна. На думку Суду, це означає, що в умовах воєнного стану уповноважені особи можуть вчиняти дії спрямовані на примусове відчуження майна у їх

власників (в т.ч. транспортних засобів), однак із дотриманням законодавчо встановленої процедури. Тобто, дії які спрямовані на примусове відчуження майна у власника в умовах воєнного стану, самі по собі не можуть являтися протиправними. Це відповідає суті Основного Закону України, який гарантує громадянам права та їх захист, однак в особливих випадках, з метою дотримання конституційних гарантій, які закріплені в ст. 3 Конституції України, певні права можуть зазнавати обмежень, звісно не свавільних, а законодавчо виважених [17].

Станом на сьогодні, дійсно, механізм прийняття, розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану урегульовано Порядком, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 998 від 31.10.2012 [18]. Однак, щодо наведеного, не вдаючись у суть справи та не здійснюючи правової оцінки судового рішення, все ж вважаємо за можливе висувати, що такий підхід не може вважатися беззастережним. Власне дії будь-якої посадової особи (незалежно від того, в яких умовах вони були вчинені) можуть бути предметом оцінки щодо їх правомірності і у випадку порушення законодавства мають визнаватися протиправними. Крім цього, надто дискусійним є твердження про трактування реквізиції як правочину. Як видається, правова природа реквізиції зводиться до того, що вона є підставою та способом примусового припинення права власності та передбачає наявність складу юридичних фактів, які вже, за умови дотримання процедури, і мають призводити до припинення права власності. У цьому аспекті, вважаємо за можливе солідаризуватися з думкою А.Б. Гриняка, який вказує, що аналіз чинного законодавства свідчить про наявність визначених правил, дотримання яких є обов'язковим у разі реквізиції майна і на підставі цього робить висновок, що порушення цих правил матиме своїм наслідком кримінальну відповідальність для ініціаторів відповідного вилучення майна [6, с. 28]. Доцільно також згадати, що, як зазначають у літературі, у разі недодержання особою при здійсненні своїх прав вимог, які передбачені законодавством, суд може зобов'язати її припинити зловживання своїми правами, а також застосувати інші санкції, встановлені законом [19, с. 188].

Позаяк, на думку Н.Б. Москалюк, важливим є зауваження щодо питання реквізиції, що законодавство України прямо не передбачає оскарження рішення компетентного органу про реквізицію в суді. Натомість ч. 4 ст. 353 ЦК України надає попередньому власнику право на оскарження до суду лише рішення про оцінку вартості реквізованого майна [20, с. 103].

Висновки. Відтак, підсумовуючи, вважаємо за доцільне підтримати ідею, що у випадку порушення прав власника майна під час процедури примусового відчуження майна, останній (власник майна) має право на судовий захист і особа, що була власником реквізованого майна, має право оскаржити оцінку, за якою була відшкодована вартість реквізованого майна. На наше переконання, в умовах воєнного стану, відповідні положення мають бути законодавчо деталізовані, а права осіб, у яких реквізується майно, нормативно регламентовані. У той же час, право особи, що була власником реквізованого чи іншим чином примусово відчуженого майна, під час дії воєнного стану на оскарження оцінки, за якою була відшкодована вартість реквізованого майна, видається ефективним способом захисту її правомірних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 (із змінами та доповненнями). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#Text> (дата звернення: 01.10.2022).
2. Питання реквізиції майна в умовах воєнного стану: Рада Бізнес-Омбудсмена; Асоціація правників України. URL: <https://boi.org.ua/upload/io/ih/rekviziciya%20mai%CC%86na.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).
3. Кучер В.О. Непорушність права власності за цивільним законодавством України. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. *Юридичні науки*. 2017. № 4. С. 277–286. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2400/1/%D0%9A%D1%83%D1%87%D0%B5%D1%80.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).
4. Крупчан О. Право власності і публічна сфера. *Сучасні проблеми приватного права: збірник наукових праць присвячених 80-ій річниці з Дня народження Ярослава Миколайовича Шевченка* / відп. ред. Н.С. Кузнецова, Р.О. Стефанчук. Київ: ВГО «Асоціація цивілістів України», Кам'янець-Подільський, ТОВ «Друкарня «Рута», 2012. С. 145–157.
5. Кузнецова Н.С. Власність як основа громадянського суспільства і демократичної держави. *Право України*. 2011. № 5. С. 4–12.

6. Гриняк А.Б. Примусове відчуження майна в умовах воєнного стану в Україні. *Нове українське право*. Випуск 2. 2022. С. 21–28.
7. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/conv#Text> (дата звернення: 29.09.2022).
8. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України № 1550-III від 16.03.2000. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14/conv#Text> (дата звернення: 29.09.2022).
9. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України № 4765-VI від 17.05.2012. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17/conv#Text> (дата звернення: 29.09.2022).
10. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.10.2022).
11. Сліпченко С.О. Поняття об'єкта цивільного права за ЦК України. *Проблеми цивільного права та процесу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті професора О.А. Пушкіна (23 травня 2009 р.)*. Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2009. С. 66–68.
12. Спектор О.М. Тварина як особливий об'єкт речових прав. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3(9). 2015. С. 70–76.
13. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України № 3447-IV від 21.02.2006. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15/conv#Text> (дата звернення: 01.10.2022).
14. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок: Постанова Кабінету Міністрів України № 1921 від 28.12.2000. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1921-2000-%D0%BF/conv#Text> (дата звернення: 29.09.2022).
15. Майданик Р. А. Цивільні відносини: поняття та види. *Право України*. 2009. № 8. С. 20–27.
16. У яких випадках можливе примусове відчуження майна приватних осіб в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210199_u-yakikh-vipadkakh-mozhlive-primusove-vidchuzhennya-mayna-privatnikh-osb-v-umovakh-vonnogo-stanu (дата звернення: 01.10.2022).
17. Рішення Тернопільського окружного адміністративного суду у справі № 607/8570/22 від 19.09.2022. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106312498> (дата звернення: 29.09.2022).
18. Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 998 від 31.10.2012. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.09.2022).
19. Правовий захист економічної конкуренції: навчальний посібник / В.М. Коссака, Ю.М. Юркевич. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 314 с.
20. Москалюк Н.Б. Теоретичні та практичні проблеми права державної власності та його реалізації: дис... д-ра юрид. наук. 12.00.03. Тернопіль, 2021. 480 с.